

ЗНУЖ #5

Літературний додаток до щомісячного часопису творчої молоді «Смолоскип України» • Грудень 2011

Літературний серіал від Люко Дашвар триває

Нова книжка «золотого автора» «Коронації слова» Люко Дашвар із грайливою назвою «Бітї є. Макар» від видавництва КСД традиційно очолює рейтинги продажів багатьох книгарень. У цій книжці читачі зустрінуться з героями, вже знайомими їм із «Рай.Центру». А хто не читав «Рай.Центр», теж не пропаде, а читатиме «Бітї є» як цілком новий твір, хоч і начинений багатозначними ремінісценціями.

Розповідаючи про цю книжку, починати варто з сюжету. Він зазвичай є основним козиром цієї письменниці: вона вміє не просто «намалювати» такий сюжет, що тримає й затягує (не в останню чергу досить попсовою мелодраматичністю), а й зробити його легким, натхненним, летючим. Отож. Двадцяти-з-чимось-річний хлопець Сашко Макар, або Макар, живе доволі специфічним та успішним за споживацькими мірками життям. Бідний студент, він влаштував собі романтичні стосунки з набагато старшою за себе помічницею народного депутата Мартою. Вона допомогла Макарові теж присмокотатися до депутатської кишені, поселила його в дорогих апартаментах у центрі Києва, купила йому машину і т.д. і т.п. Насолоджуватися життям хлопцю заважає лише вдавнення великої любові до своєї покровительки та серпентарійна атмосфера у політично-бізнесових колах, де його ще й, звичайно, ніхто навіть не думає сприймати всерйоз. Але Макар переконаний, що ще себе покаже.

Привід не змушує довго себе чекати. Марта за підтримки свого депутата і нового, «додаткового» коханця-генерала закручує аферу, обдурює власника швейної фабрики, викуповує її за безцінь та записує на Макара. Відтепер він вважає себе справжнім бізнесменом, активно береться керувати підприємством і таки досягає деяких успіхів. А ще закохується в дочку дуже поважної людини. Починається веремія романтичних пригод, яка закінчується рейдерським захопленням фабрики. Макара з неї викидають. Так само видаляють його зі свого життя обидві жінки. І ось Макар наважується на відчайдушний крок. Запросивши кількох матеріально і душевно невлаштованих людей на буцімто зйомки реаліті-шоу за гроші, він захоплює їх у заручники та забарикадується в своїй колишній фабриці...

Далі не переказуватиму, щоб не псувати інтриги. Хоча варто відзначити, що й у кінці книги не всі сюжетні вузлики розв'язано. Виявляється, «Бітї є. Макар» — це лише перша книга, а Люко Дашвар готує ще й продовження, взявши на озброєння «серіальний» підхід.

Взагалі, від серіалу тут є багато чого. Навіть сам тип історії, сюжетні маршрути і наскрізна настанова «багаті так само плачуть». Мабуть, не випадково й те, що відсотків так вісімдесят книги складають діалоги. Але, на щастя, все не аж так похмуро й передбачувано. Авторка дозволяє собі різні веселі романтичні вибрики,

прагне і часто досягає певної розмаїтості. Та й доволі елементарна мораль твору (передусім — безпека втонуті у споживацькому ставленні до життя та до інших людей, сумна перспектива безоглядної гонити за успіхом) виходить у Дашвар на диво переконливою і не дуже заявленою, не занудною. А психологічні портрети персонажів — вдалими, ще й різноманітними. Романтизованими, та не ідеалізованими. Портретує письменниця не тільки своїх героїв, а й великою мірою сьогодишнє українське суспільство. Непрямо, але виразно. Воно постає дикуватим, заляканим, але іноді й «позбавленим даху», наївним, а при цьому маніякально зосередженим, зафіксованим на матеріальних благах. Та — часливо уповільненим. На відміну від багатьох, Люко Дашвар, виглядає, має свою індивідуальну і симпатичну манеру письма, однак не завжди впевнено відчуває в стилістичних реєстрах мови, а це особливо ризиковано з урахуванням уже згаданого

І все ж вищезазначене — це не привід вважати «Бітї є. Макар» якимось неймовірним шедевром або «книжкою року». Текст, наприклад, часто грузне у твані одноманітних і стереотипних подробиць «розкішного життя». Відчувається й недостатня кількість якихось позасюжетних цікавинок. Люко Дашвар, безперечно, має свою індивідуальну і симпатичну манеру письма, однак не завжди впевнено відчуває в стилістичних реєстрах мови, а це особливо ризиковано з урахуванням уже згаданого

домінування в книжці діалогів. Скажімо, дивакувато виглядає регулярне, наполегливе вживання слова «файно».

Зате такими книжками, як «Бітї є. Макар» можна і треба завойовувати для сучасної української літератури нових читачів і нові простори. Або відвойовувати старі. Доступна, талановита, сюжетна, інтригуюча книга просто повинна бути під рукою в пересічній людини. Вона мусить бути важливим елементом інформаційного простору. Поки що в нас такої літератури замало, про це постійно кажуть усі експерти, спостерігачі. А та, яка є, недостатньо ще «захопила» стратегічні з огляду на масового читача торговельні точки.

Шкода, що в наших умовах важко сподіватися на втілення кінематографічного потенціалу книжки Люко Дашвар. А втім — хто знає, раптом за якийсь десяток-два років на нас чекає кінобум, і хтось із режисерів схоче в порядку ретро-моди зняти стрічку про 2000–2010 роки, як зараз знімають в інших країнах про дев'яності? Тут «Бітї є. Макар» дуже стала би в нагоді.

Юлія Стахівська

Марія Маєрчик
Ритуал і тіло

Київ, «Критика», 2011 рік. — 320 с.
Ціна: 49 грн. (м'яка) і 54 грн. (тверда)

Монографію «Ритуал і тіло» з пера етнологіні, дослідниці історії культури та гендерної проблематики Марії Маєрчик присвячено семіотичі тілесності в українській обрядовій традиції — символіці руху, частин тіла, статі та ритуальної андрогінії, одяговим і кулінарним кодам та ін. У розвідці показано, як через обігрування у ритуалі тілесних «тем» (зокрема нерухомості, глухоти, німоти, сліпоти, безстатевості тощо) здійснювався перехід особи до іншого соціального статусу.

Ірина Шувалова
Ран
Збірка поезій

Київ, «Смолоскип», 2011. Серія «Лауреати «Смолоскипа». 144 с. Ціна: 15 грн.

Дебютна збірка Ірини Шувалової «Ран» — це не випадкова книга (правда, дебютом це назвати не так і просто, надто вже відома Ірина серед поціновувачів сьогодишньої молоді поезії). Вірші у ній нагадують гобелени, виткані з тіней і світла, пташиних голосів і відлуння вітру, імен напівзабутих та імен ніколи не знаних. «Ран» витворено з живої матерії слова, тому кожен поетичний рядок тут б'ється і пульсує. Аби відчуті цю безупинну наскрізну пульсацію, достатньо перегорнути першу сторінку.

Спенсер Велз
Посіви Пандори:
Непередбачена ціна
цивілізації

Переклад з англійської — Т. Цимбал. Київ, «Ніка-Центр», 2011. — 240 с. Ціна: 63,50 грн.

Відомий американський популяційний генетик, керівник Генографічного проекту Національного географічного товариства США Спенсер Велз на основі передових наукових досліджень показує, як сучасні дії людства визначаються доісторичною еволюційною спадщиною людини та фундаментальними рішеннями щодо способу життя, які людство ухвалювало в минулому. А довгочасні еволюційні тенденції порушують фундаментальні питання щодо найближчого майбутнього.

Степан Семенюк
І гинули першими
Нотатки волинського
підпільника

Луцьк, ВМА «Терен», 2010. — 228 с.
Ціна: 28,50 грн.

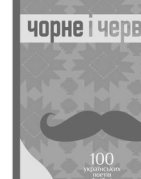
В Україні, попри спроби перешкоджати, продовжують відкриватися сторінки драматичної історії ХХ століття, зокрема героїчної боротьби за незалежність. «...І гинули першими» — вражаючі спогади відомого політв'язня, в минулому — націоналіста-підпільника Степана Семенюка про національно-визвольну боротьбу ОУН-УПА, яка тривала й за колючими дротами радянських концлагерів. А також — про життя українців у Польщі під невипущим контролем спецслужб.

Віра Річ
Творчий портрет
перекладача

Львів, «Піраміда», 2011. — 264 с.
Ціна: 27 грн.

Віра Річ (1936–2009) — одна з найталановитіших та найбільш плідних перекладачів української художньої літератури англійською мовою, авторка сотень статей про Україну в зарубіжних виданнях. Стівідсоткова англійка, все своє життя вона присвятила популяризації української культури за кордоном. Донедавна Віра Річ була мало відома в Україні через заборону в радянський час. Ця книга — перша спроба комплексного осмислення перекладацької спадщини Віри Річ.

Чорне і червоне:
100 українських
поетів ХХ сторіччя
Антологія

Уклав Б. Щавурський. Тернопіль, Богдан, 2011. — 1376 с. Ціна: 205 грн.

Ця антологія — чергова спроба якщо не підсумувати, то принаймні узагальнити таке суперечливе минуле століття в літературі: з одного боку, воно стало часом жихливий репресій і катастроф, з другого — саме в ХХ столітті українська поезія стала найбільш розмаїтою, динамічною, ефектною.

top 20 Улюблені видання

- 1 Українське дошкілля
Київ, «Смолоскип», 2011 (35 грн.)
- 2 Василь Симоненко. Вибрані твори
Київ, «Смолоскип», 2011 (45 грн.)
- 3 Ірина Жиленко. Homo feriens. Спогади
Київ, «Смолоскип», 2011 (80 грн.)
- 4 Українська літературна газета
Числа 15–23, 2011 (3 грн.)
- 5 Юрій Андрухович. Лексикон інтимних міст
Київ, «Meridian Czernowitz», 2011 (111 грн.)
- 6 Василь Шкляр. Залишенець. Чорний ворон
Харків, «КСД», 2011 (30,50 грн.)
- 7 Юлія Стахівська. Гусінь (Листівка) (8 грн.)
- 8 Олеся Омельчук. Літературні ідеали українського вістниківства
Київ, «Смолоскип», 2011 (30 грн.)
- 9 Український журнал
Числа 10, 11; 2011 (10,50 грн.)
- 10 Микола Хвильовий. Вибрані твори
Київ, «Смолоскип», 2011 (45 грн.)
- 11 Віктор Брехуненко
Як Росія Україною торгувала
Київ, Н. Брехуненко, 2008 (9 грн.)
- 12 А. Бульвінський. Конопотська битва 1659 р.
Київ, Н. Брехуненко, 2008 (9 грн.)
- 13 Ігор Гирич. Київ в українській історії
Київ, «Смолоскип», 2011 (30 грн.)
- 14 С. Павленко. Тиранське поводження росіян
Київ, Н. Брехуненко, 2008 (9 грн.)
- 15 Кіно-театр. Числа 5, 6, 7 2011 (9,50 грн.)
- 16 Філіп Солерс. Війна смаку
Київ, «Кі.С.», 2011 (54 грн.)
- 17 В. Іваненко. Опір селян насильницькій колективізації та голодомору
Київ, Н. Брехуненко, 2009 (9 грн.)
- 18 Універсум. Числа 5–6, 7–8, 9–10 2011 (11 грн.)
- 19 Марсель Пруст. У пошуках втраченого часу
Київ, «Юніверс», 1997–2002 (51,50 грн.)
- 20 Іван Багряний. Телефон
Київ, «Смолоскип», 2011 (15 грн.)

Ці та багато інших книжок українською можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: вулиця Межигирська, 21

Ірина Шувалова

Київ. Лауреатка літературного конкурсу «Смолоскипа» за книжку «РАН». Шувалова пише дуже граційно і філігранно. Римовано, але не чеканно, здається, що її вірші – це сучасний балет: новаторський, експресивний, стрімкий, ритмічний, дуже пластичний, не без деякої емоційної надмірної зосередженості. Жест і вираження емоції – ось особливість письма Ірини Шувалової, хоч вона не забуває і про культурні контексти. Дивовижний парадокс, але з такими непротими для сприйняття віршами авторка примудрялася потрапляти до фіналів слем-турнірів.

М. Ш.

рибко тримай себе міцно
за трепет за ніжність
рибко за ласку за сонце на захід похилене
світ спотикається ледве зіп'явшись на ніжки
як його втримати нашими рибко зусиллями

цвіту так рибко багато у світі і світла
теплого плинного рибко як власне і всі ми
бачиш дерева до зір настовбурчили мітли
значить щоразу світає чийсь зусиллями

рибко тримай своє трепетне тільце за нитку
подиху в жовтому шепоті плинні собі рибко
бачиш я надто доросла мені вже не видко
як мерехтливе медове світання осіннє
зорям холодним прозорим
свій сплачує відкуп

рибко ми свідки а значить ми обрані рибко

***

це вода що тече крізь пальці це сніг і вітер
це тривожні риси на голубому шовку
з осоружного дому ти би потай у ліс до вовка
потонути у душних ковдрах чаї зігріти
з подушок барикади затишку спорудити
врятуватися та не зовсім і ненадовго

сніп тугих доріг розкуйовдити розпустити
у пожухлих садах закипають осінні квіти
твоє тіло стріляє хрипом як пляшка корком
ти шукаєш кого б терзати а не любити
і набравши в рот нескінченно багато літер
вибухаєш не словом навіть осіннім мороком

ось ідуть дівчатка із волоссям з вогню і бурі
ось дівчатка в сукенках скроєних по фігурі
від назбираних поночі яблук
важніють пелени

ось ідуть дівчатка чіпати яких не велено

їхні гострі груди – гармати на амбразурі
їхня стежка із брами – в ліс. вартові послули
поронили в роси шпичасті списи із терну

***

стиха гойда птахів жовтий зашморг сну
сліпо до вікон липнуть обличчя з ночі
люлі дитинко стрілки усі на нуль
я тебе в хустку голосу загорну
час нас велика риба хвостом лоскоче

місто сюркоче тенькає шурхотить
повен живіт іржавих пружинок пухне
тінь через тінь сягає кладе мости
тінь через тінь плигає росте вловзти
прагне через щілини у світлу кухню

люлі дитинко страшно не мати вуст
страшно зміїтись димом кутка не мати
в цілому місті цьому я озирнусь
з темряви увійшовши не побоююсь
гостя що там стоїть на ім'я назвати

люлі дитинко місто велика ри
у ліхтарях священний вогонь горить
свій зазирає раптом в лице чужому

свій за плече торкає дитино спи
вже розквітає ввігнаний в землю спис
вже пропливає кит в животі у йони

Ос

1.
падають відстані потягу просто під ноги
анни кареніні в чорному довгі дороги
руки худі простягають стрічаючи радо
потяг якому відведено власну la strada
жовтий маршрут

нескінченними смугами лісу
поля ріки потяг рейки колесами місить
анни стрункі проводжають очима ще глибше
руки ховають у муфточки з сірого хутра
аннам так само відписано власні маршрути
спини тримаючи прямо балетно парканно
аннам про потяг не хочеться думати анни
руки ховаючи в муфточки пальцям тепліше
мовчки прямують до точки перетину лісу
з небом де просто
за крок починається тиша

2.
відстань суха шерехлива пожовкла затерпла
в ній уже більше пустот і широт ніж літа
більше звірків гострозубих у норах і більше
жовтих вітрів що слабкують на тиф і сухоти
відстань прозоріша відстань не відає хто ти

ти що приходиш сюди що приходиш нізвідки
тягнути в торбі своїй поіржавілий мотлох
це пам'ятаючи дотики вибухи сміху
ти що походиш із зовсім інакшого світу
тут ти знайдеш тільки тишу і простір і вітер

відстань це місце трави без коріння це маска
часу це бігти в безкраї тугі горизонти
це в горизонті як тенісний м'ячик пропасти

жовті вітри що слабкують на тиф і сухоту
дірочку в небі густою бідою замастять

3.
о птахо трояндовий прутіку хвостіку білки
відкіль підступає до нас ця прозора безодня
що зоряним шлейфом
ворушить гуркоче громами
що станеться з нами
о птахо що станеться з нами

о що по собі нам залишать сліпі надвечірки
замацані пальцями скельця із видом на море
на землях порожніх
порожні безшелесні храми
що станеться з нами
о птахо о прутіку з нами

що навіть не відали
хто вони що вони як їм
рости чи ставати інакшими чи забувати
чи бути але забували були забували
містилися в бруньці яйці у маленькому тілі
літати рости помирати не те щоб хотіли
але помирили літали росли помирили
а от підступає безодня і що тепер буде?

спинися стривай завагайся
тримайся за клямку
так довго як тільки зумієш
тримайся за клямку
і дихай і всотуй очима звичайні предмети
о птахо трояндовий прутіку хвостіку білки
тримайся і дихай і довго тримайся і дихай
відчуй як на шкірі
ворушиться лагідне світло

[...]

Юлія Стахівська

Житомир – Київ. Авторка книжки поезій «Червоні чоловічки», за яку отримала перемогу на «смолоскипівському» літературному конкурсі. Найпомітніша ознака текстів Стахівської – це метафора. До уваги читачів – усі можливі її різновиди, позиції та форми, із застосуванням усього багатства фантазії, аж до пересичення. Делікатні вірші, з розмаїтим ритмом, візуальною ефектністю та неодмінним, хоч і не завжди легко прочитуваним, метафізичним підтекстом. Цього разу добірка віршів Юлії Стахівської має виразний географічний присмак.

місту Ч.

Повір, усе сходить, як шерсть із kota.
Граційні столи підігнули ніжки.
Стілець осідлай, мов скакуна,
хорошою рисою.
Повір, на кружалі тарелі кит –
цей крихітний звір – стигла маслина,
оговтається стигне, бо навколишній світ
зринає і плине,
зринає і плине.
Галопом, галопом несеться трава,
бар'єрами осені скошена.
Нам видано карту – масштабу нема.

Послухай, он кит пропливає над площею...

***

як би я хотіла бути
ангелом соляним
ангелом простим
щоб ніякий меридіан
мене не ділив
і екватор не мучив
сплавляти деревину волосся
по великих річках
кланяться маку за те що розцвів
підсвистувати колесу яке спускає
говорити вам про усі паралелі що бачу:
книгарні дозрілий соняшник
згорнений міста зимовий їжак

хіба не видно цього?
чого ж тоді слова трусяться
мов звірина під корінцями обкладинок?
і тільки лисеня жарівки
черкає своїм світляним
хвостом поле сторінки
а заєць-сіряк біліє
зникаючи у снігах до весни

***

і коли ти сидітимеш у янтарних пивницях
де труби наліті воском скакують мов свічки
а усміх на губах пробігає
немов нажахана світлом мокриця
доведеться вивернути тобі
усю кишеню серця до дна
і сміятися говорити сміятися

поки очі твоїх співрозмовників досягатимуть
від червоних до атласно-чорних шовковиць
ти відчуєш їх дзеркальне ніщо
пласке як чоловічі груди
і мокре мов жіночий зойк

***

серед піней постелей – змилки – ми
і на снігові двору – пунктиром –
кравецькі сліди – намічаємо шви
що це буде? атласна блуза? льоля?
байковий клаптик проталини біля котла
новотисячний день заходився раптово –
розколісане немовля

і до вечора біла підкладка
буде вшита у темін так
що просунувши руку в квартиру
потраплятимеш у рукав
і припилений мов метелик
шовкопряд до світла вікна
трепетатиме бісер в тобі червоний
– це розкішне життя

ПОДІЛЬСЬКЕ

I. Змовини

на олегівській
чорний кіт очима зелено
ніяких забобонів не відає
вулицю перетинає
рожевими лапами на траву
стає

падає голуб з даху крила розкинувши
ворона кряче
деревій на щекавиці росте

кіт спину луком вигинає
кіт спину атласну горбить
напад на поділ
оборона валів
житній торг мурашиться

скотився ти донизу
спустився долі
на деньці самому
тільки сова сидить
у ніч глядить
одне око срібне
друге – земляне

II. Унизу

Тонка гравюра – пагорб над Подолом.
Дереворит листка, штриховка хмизу.
Ми унизу. Трамвай у морду лиже
Цю вулицю стабільну і пусту.

На Щекавиці – ріг – стрункатка вежа.
І цвинтарні мерці танлюються у рай.
Всі помисли твої – це стислий вузол.
Що зашморгом стає, лиш тільки розрубай
Кільце цих пагорбів і барокових хмар.

Моя пра-пра десь тут... ну, спочивай.
Дивись крізь денце пляшки на траву:
Ти – угорі, ми – унизу.

І монастирський шур шуру повість:
Не рийся у смітті, почався піст.

Засипле грудень твоє тіло снігом,
Сховавши бруд, розсипаність і злість.

III. Оленівська

ми живем на оленівській
наше вікно – перше
між прудких оленів
і грайливих олен

і зеленої замші гора –
он вершечок
зашнурована зранку
вервечок дощем

я викопую спогад –
це хрущ зазимілий
перехрестя завмерло
світлофор жене кров

і на ампулі автомобіля
лаконічний акорд кальдерона
що життя – це сон.
а можливо кома,

Випуск 25 (грудень 2011)

Літературний додаток до щомісячного
часопису творчої молоді «Смолоскип України»
Свідоцтво: КВ № 4040 від 15.02.2000

Погляди авторів публікацій
не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Видавництво «Смолоскип»

Телефон: (044) 425 23 93
Адреса: 04071, Київ, вулиця Межигірська, 21
Сайт: www.smoloskyp.org.ua

Редакційна колегія:
Ольга Погинайко, Ростислав Семків, Олег Коцарев

Надруковано ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»

Адреса: Київ, вулиця Сім'ї Сосніних, 3
Наклад 1000 примірників. Замовлення № 1962
Цифрова гарнітура «Нат Гротеск»

Типограф Микола Ковальчук
Ліустратор Олена Павлова

У наступному випуску

Рецензія Ростислава Семківа
на книжку Юрія Андруховича
«Лексикон інтимних міст»

Поезія Лесика Панасюка
та Анни Малігон

